

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Klassiõpetaja õppekava

Kristel Unt

PÕLVA- JA VÕRUMAA 6. KLASSIDE ÕPILASTE SUHTUMINE
MUUSEUMISKÄIKUDESSE JA MUUSEUMIS ÕPPIMISSE

magistritöö

Juhendaja: Igne Lembinen
Kaasjuhendaja: Virve Tuubel

Läbiv pealkiri: Suhtumine muuseumis õppimisse

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Igne Lembinen, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaasjuhendaja: Virve Tuubel, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Evi Saluveer, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2012

**Põlva- ja Võrumaa 6. klasside õpilaste suhtumine muuseumiskäikudesse
ja muuseumis õppimisse**

Resümee

Muuseumid pakuvad õppimiseks mitmekülgset õpikeskkonda. Selle töö teoreetilises osas anti ülevaade muuseumide hariduslikust rollist ja muuseumis õppimisest ning sellesse suhtumisest. Töö empiirilises osas uuriti õpilaste hinnanguid muuseumis õppimise kohta. Magistritöö üldine eesmärk oli välja selgitada, kuidas suhtuvad Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased muuseumiskäikudesse ja muuseumi kui õpikeskkonda ning seal pakutavatesse tegevustesse. Käesolevas uuringus osales 207 õpilast 15st Põlva- ja Võrumaa üldhariduskooli 6. klassidest. Õpilaste arvamused koguti ankeetküsitluse teel. Uurimuse põhjal leidis kinnitust, et kõigile Põlva- ja Võrumaa 6. klasside õpilastele meeldib muuseumides käia ning nad suhtuvad positiivselt muuseumi kui õpikeskkonda. Uuringust selgus, et kaheteistkümnest hindamiseks pakutud tegevusest muuseumi õpikeskkonnas peeti kümmet tegevust huvitavaks ning kahte ebahuvitavaks. Kõige rohkem meeldis küsitletutele õppimise ajal muuseumis olevate esemetega tegutseda ja vaadata ajaloolisi filmilõike. Ebahuvitavamateks tegevusteks peeti iseseisvalt muuseumis õppimist ning õppematerjalide kasutamist. Oluline on mitmekesistada õppetööd muuseumiskäikudega, arvestades õpilaste huve.

Märksõnad: muuseum, õpikeskkond, tegevused, suhtumine

Attitudes of 6th Grade Students of Põlva and Võru County towards Museum Visits and Studying in Museum

Summary

Museums offer a versatile learning environment. The theoretical part of this thesis provides an overview of the educational role of museums, studying in museums and attitudes towards it. The empirical part of the thesis studies students' attitudes towards studying in a museum. The general objective of this Master's thesis was to find out the attitude of 6th grade students in general education schools of Põlva and Võru County towards museum visits, museums as a learning environment and the activities provided therein. This study includes 207 6th grade students from 15 general education schools in Põlva and Võru County. The opinions of the students were gathered using a questionnaire. The study showed that all 6th grade students in Põlva and Võru County like to visit museums and they have a positive attitude towards museums as a learning environment. According to the study, ten activities out of the twelve activities in museum learning environment provided for judgment were considered to be interesting, while two were considered uninteresting. The two activities enjoyed most by the participants were handling museum objects and viewing historical movie clips. The two activities considered most boring were independent studying in museum and using study materials. It is important to diversify learning with museum visits, taking into account the interests of students.

Keywords: museum, learning environment, activities, attitudes

Sisukord

Sissejuhatus	5
<i>Töös kasutatud põhimõisted</i>	5
<i>Õpikeskkond</i>	6
<i>Muuseumid Eestis</i>	6
<i>Muuseumide hariduslik roll</i>	7
<i>Muuseumis õppimine</i>	7
<i>Muuseumipedagoogika</i>	7
<i>Formaalne ja mitteformaalne haridus</i>	8
<i>Koostöö muuseumide ja koolide vahel</i>	9
<i>Muuseumis õppimine erinevate tegevuste kaudu</i>	10
<i>Õpetajate ja õpilaste suhtumine muuseumis õppimisse varasemate uuringute põhjal</i>	14
<i>Uurimisprobleem ja selle aktuaalsus</i>	15
<i>Uurimuse eesmärk, uurimisküsimused ja hüpoteesid</i>	16
Metoodika	17
<i>Valim ja protseduur</i>	17
<i>Mõõtevahend</i>	17
<i>Andmetöötamise põhimõtted ja kasutatavad meetodid</i>	18
Tulemused	19
Arutelu	22
<i>Õpilaste suhtumine muuseumiskäikudesse</i>	22
<i>Õpilaste suhtumine muuseumi kui õpikeskkonda</i>	22
<i>Õpilaste suhtumine muuseumis pakutavatesse tegevustesse</i>	23
<i>Lisateave</i>	26
<i>Kokkuvõtteks</i>	27
Tänu sõnad	28
Autorsuse kinnitus	28
Kasutatud kirjandus	29
Lisa 1	

Sissejuhatus

„Muuseumid räägivad sellest, mida mäletada ja kuidas mäletada“ (Raisma, 2009a, lk 793). Kõiva (2006) märgib, et muuseumid ei ole enam tolmuksed ja igavad esemete hoiupaigad. Nende roll on olnud pidevas muutumises. Ta lisab, et muuseumid on kaasajastunud ning nendest on kujunenud nüüdisaja ühiskonnas mitmete erinevate ülesannetega tegelev asutus. Niisiis muuseumide olemus mäluasutusena on väga mitmetahuline.

Ennekõike võiks rõhutada, et nad pakuvad mitmekülgset haridust (Eesti Muuseumide Infokeskus, 2006). See on ka põhjus, miks Põhikooli riiklikus õppekavas (2010) on enamikus nimetatud ainevaldkondadest ühe võimalusena soovitatud õpikeskkonda laiendada muuseumisse. Lähtudes eelnevast, võeti magistritöös vaatluse alla Eesti muuseumid, muuseumide hariduslik roll ja muuseumis õppimine. Töös määratletakse ka mõisted „muuseum“ ja „õpikeskkond“ ning antakse varasemate uuringute põhjal ülevaade õpetajate ja õpilaste suhtumise kohta muuseumis õppimisse. Magistritöö põhieesmärk oli välja selgitada, kuidas suhtuvad Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased muuseumiskäikudesse ja muuseumi kui õpikeskkonda ning seal pakutavatesse tegevustesse.

Töös kasutatud põhimõisted

Muuseum. Muuseumi definitsioon on sajandite jooksul palju muutunud. Tänapäeval kasutatakse kõige enam Rahvusvahelise Muuseumide Nõukogu muuseumidefinitsiooni (Eesti Muuseumide Infokeskus, 2006). Selle järgi on muuseum „ühiskonna ja selle arengu teenistuses olev ning üldsusele avatud mittetulunduslik püsiinstitutsioon, mis teaduslikel, hariduslikel ja meelelahutuslikel eesmärkidel omandab, säilitab, uurib, vahendab ning eksponeerib inimeste ja inimkeskkonnaga seotud materiaalseid mälestisi“ (Eesti Muuseumide Infokeskus, 2001, lk 16). Võib öelda, et Eesti muuseumide tegevust sätestavas muuseumiseaduses määratletakse mõistet samal viisil: „Muuseum kogub, uurib ja säilitab inimese ja tema elukeskkonnaga seotud kultuuriväärtusega asju teatud ainevaldkonnas ning korraldab nende üldsusele vahendamist teaduslikel, hariduslikel ja meelelahutuslikel eesmärkidel“ (Muuseumiseadus, 1996, para 3). Üldiselt saab öelda, et muuseumi mõistet defineeritakse eelkõige tema funktsioonide kaudu.

Veel võiks esile tuua definitsiooni, milles on aluseks võetud esmalt eesmärgid, muuseumi üldisemad mõtted, alles seejärel kirjeldatakse ülesandeid. Raisma (2007) on oma artiklis välja toonud Suurbritannia Muuseumiühingu definitsiooni: „Muuseumid võimaldavad inimestel kollektsioone avastada inspiratsiooni saamiseks, õppimiseks ja nautimiseks.

Muuseumid on institutsioonid, mis koguvad, kaitsevad ja teevad kättesaadavaks esemed ja loodusloolised objektid, mille on ühiskond neile hoida usaldanud“ (lk 11). Eeltoodust nähtub, et muuseumi mõistel puudub ühtne määratlus. Samas ei muuda see tema üldisi eesmärgi ja funktsioone, mis kajastuvad kõigis eelnimetatud definitsioonides. Töös käsitletakse muuseumi institutsioonina, mis vahendab kogutud ja säilitatud kultuuripärandit hariduslikel eesmärkidel.

Õpikeskkond. 2005. aastal Riigikogus heaks kiidetud Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21“ (edaspidi strateegia „Säästev Eesti 21“) määratleb Eesti riigi ja ühiskonna arendamise eesmärgid aastani 2030. Eesti Haridusstrateegia püstitatud sihtide seas on välja toodud õpivõimaluste paljusus. Märgitakse, et õppida võib igal pool (Eesti säästva arengu..., 2005, para 4). Seega strateegiast „Säästev Eesti 21“ ilmneb, et oluline on tähtsustada õppimist ka väljaspool traditsioonilisi kooli ruume. Avaramad õpivõimalused luuakse just erinevate õpikeskkondade kaudu.

Järgnevalt vaatlemegi lähemalt õpikeskkonna mõistet. Tuleb tõdeda, et nagu eelkäsitletud muuseumi definitsioonil, nii puudub ka õpikeskkonna mõistel ühtne selge määratlus. Esile võiks tuua 2010. aastal vastuvõetud põhikooli riiklikus õppekavas esineva definitsiooni, mis on aluseks võetud ka selles töös. Õppekavas „mõistetakse õpikeskkonnana õpilasi ümbritseva vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna kooslust, milles õpilased arenevad ja õpivad. Õpikeskkond toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks ...“ (Põhikooli riiklik õppekava, 2010, para 6).

Peale selle kirjutatakse õppekavas, et õpet võib korraldada ka väljaspool kooliruume (kooliõues, muuseumis, erinevates asutustes jne). Nagu märgitud, nii strateegias „Säästev Eesti 21“ kui ka põhikooli riiklikus õppekavas rõhutatakse, et tähtis on kasutada kooliväliseks õppimiseks erinevaid õpikeskkondi. Selles töös räägitakse edaspidi muuseumist kui õpikeskkonnast.

Muuseumid Eestis

Eesti muuseumitraditsioon on üle kahe sajandi vana. Muuseumide tekke üheks oluliseks eelduseks oli huvi kohaliku kultuuripärandi vastu. Raeapteekri Johann VIII Burchardi erakogust sai 1802. aastal Eesti esimene eramuuseum. Samal aastal taasavatud Tartu Ülikooli koosseisu kuulunud looduskabinetist ning aasta hiljem rajatud kunstimuuseumist said Eesti esimesed avalikud muuseumid. Seega pani Tartu Ülikool kui haridusasutus aluse tänapäevasele muuseumikultuurile (Eesti muuseumilugu, s.a.; Raisma, 2010).

Eesti Muuseumide Infokeskuse koduleheküljel on kirjas, et Eestis on rohkesti muuseume, umbes 250. Riigile kuuluvaid kesk-, riigi- ja maakonnamuuseume on praegu 30. Peale selle tegutsevad veel muuseumid, mis kuuluvad linnadele ja ülikoolidele. Ülejäänud eramuuseumid on erinevate institutsioonide, asutuste ja eraisikute valduses (Eesti muuseumilugu, s.a.). Võib öelda, et nad kõik „annavad panuse haridusse, ühiskondlikku ellu, elukeskkonda ja turismi“ (Eesti Muuseumide Infokeskus, 2006, lk 3).

Muuseumide hariduslik roll

Edasi käsitletaksegi muuseumi hariduslikku rolli. See on olnud oluliseks osaks sellest ajast saati, mil alustasid tegevust avalikud muuseumid (Hein, 2005). Hooper-Greenhill (1996) märkis, et hariduse andmine on üks muuseumi peamisi funktsioone ja eksisteerimise põhjuseks. Raisma (2009a) lisab, et juba valgustusajal oli muuseum haridusasutuseks, mis oma kollektsioonide abil noori õpetas ning selle kaudu maailmapilti avardas. Ta märgib veel, et sajandeid tagasi avati Taru Ülikooli kunstimuuseumgi nn õppemuuseumina. Seoses eelnevaga saab väita, et hariduse andmise rõhutamine muuseumides on olnud oluline nende loomisest saati.

Samas on muuseumihariduse sisuline aspekt aja jooksul muutunud. Varem kasutasid muuseumi õppimispaigana ainult kooliõpilased. Nüüdseks on muuseumiskäijate sihtgrupp muutunud palju laiemaks, hõlmates eri vanuses inimesi (Hooper-Greenhill, 1996; Tuubel, 2002a). Esile võiks veel tuua, et kaasajal rõhutatakse muuseumide puhul eelkõige „loomingulist, atraktiivset keskkonda, mis stimuleerib maailma avastama, õppima, suhestuma“ (Raisma, 2008, lk 14). Niisiis olenemata muuseumiskäijate vanusest püüab muuseum tänapäeval pakkuda atraktiivseid võimalusi inimesi harida.

Tuubel (2002a) võrdles Eesti muuseumide haridusliku rolli kujunemist teiste maadega ja leidis, et Eestis on mõned arenguetapid vahele jäetud. Samas arenetakse edasi teistega sama teed. Visnapuu (2011) magistritööst selgub veel, et just viimase kümnendi jooksul on muuseumiharidus Eestis väga kiiresti arenenud.

Muuseumis õppimine

Muuseumipedagoogika. Üldiselt võib öelda, et muuseumides tegeleb haridusliku rolliga muuseumipedagoogika. Muuseumipedagoogikat on erinevates allikates defineeritud mitmeti. Rumpi järgi (1998, viidatud Tuubel, 2002b j) mõistetakse muuseumipedagoogika all inimese arendamist ja kasvatamist muuseumis, mille teaduslikkuse ja meetodid tagab muuseumididaktika. Tuuakse ka välja mõiste, mis ütleb, et „muuseumipedagoogika on

piiriteadus, mis uurib muuseumi kommunikatsiooni vorme ja museaalidega seotud teadmiste edastamist inimestele ja muuseumipedagoogide tegevusega seotud põhiküsimusi, sh metoodikat ja abimaterjale“ (Muzejevedeniye, 1988, viidatud Tuubel, 2002b j, lk 13). Seega on muuseumipedagoogika omaette pedagoogikaharu, mis muuseumis olevate esemete kaudu püüab arendada ja kasvatada seelses keskkonnas käijat.

Muuseumipedagoogikaga tegeleb muuseumipedagoog. Visnapuu (2011) märgib, et muuseumipedagoog on üldnimetus nendele inimestele, kes teevad erinevatele sihtgruppidele muuseumiskäigu arusaadavaks, põnevaks ja kaasahaaravaks. Nende töö üks eesmärk on, et muuseumis olev ekspositsioon tekitaks muuseumiskäijas mõtteid ja emotsioone. Visnapuu on seisukohal, et see aitaks kaasa uute teadmiste loomisele, mille tulemusena ka õpitakse. Lisaks toob Talboys (2011) välja, et muuseumipedagoogil peavad olema head teadmised nii haridus-, psühholoogia-, sotsioloogia- kui ka filosoofia valdkondades.

Tähelepanu võib pöörata sellele, et Eestis võeti termin „muuseumipedagoogika“ kasutusele 1990. aastatel (Tuubel, 2002a). Esimene muuseumipedagoogi ametikoht loodi 1994. aastal Eesti Vabaõhumuuseumi juurde (Raisma, 2009b). Visnapuu (2011) andmetel teevad Eesti muuseumides otseselt pedagoogi tööd umbes 40 inimest.

Tuubeli artiklis (2002a) on välja toodud, et 1990. aastatel arenes muuseumipedagoogika globaliseerumise tõttu kiiresti. Inimesed kaugesid oma juurtest ning seetõttu hakkasid muuseumid muutuma kohaks, kus tähtsustus huvi oma esivanemate ja nende päritolu vastu. Oma identiteedi otsimine muuseumides toimus just haridustöö toetusel. Dokumendis „21. sajandi Eesti muuseumid. Arengu põhisuunad 2006–2015“ on märgitud, et sel ajal alustatigi Eesti muuseumides „traditsiooniliselt ekskursioonivormilt üleminekut kindla temaatilise rõhuasetusega ekspositsioonituvustustele ja aineprogrammidest lähtuvale mitteformaalsele õppele ehk muuseumipedagoogikale“ (Eesti Muuseumide Infokeskus, 2006, lk 10).

Formaalne ja mitteformaalne haridus. Mitmed autorid nimetavad muuseumipedagoogilist tegevust mitteformaalseks hariduseks (Anderson, Lucas & Ginns, 2003; Hein, 2005; Tuubel, 2002a). Hein (2005) kirjeldab mõisteid „formaalharidus“ ja „mitteformaalne haridus“ hariduskorralduse poole pealt. Ta leiab, et koolid on peamiselt formaalhariduslikud asutused, kus õpetatakse konkreetse õppekava järgi. Koolipäevad on üldjuhul tuimad, kõrgelt didaktilised ja kohustuslikud. Seevastu muuseumides, mitteformaalsetes hariduskanalites, toimub kogemuslik õppimine, kus arvestatakse iga õpilasega. Seal puuduvad kindlat järgimist nõudvad õppekavad ning osavõtt erinevatest

tegevustest on vabatahtlik. Tuubel (2002a) lisab veel, et mitteformaalse tasandiga on tegemisest muuseumis siis, kui seal „käsitletakse üldisi õpetus- ja kasvatusülesandeid“ (lk 11).

Ennekõike tuleks rõhutada, et muuseumipedagoogikas saab eristada ka formaalset haridust. Seda juhul, kui muuseumiõpetus lähtub õppekavadest (Tuubel, 2002a). Mitmetes maades peetakse muuseumipedagoogikat haridussüsteemi osaks. Kindlasti sellepärast, et muuseumist saadav mitmekülgne haridus on täienduseks ametlikule kooliharidusele (Tuubel, Puistaja & Värvi, 2000). Seega võib öelda, et muuseumiharidus kuulub mitteformaalhariduse valdkonda, kuid saab formaalharidusele tuge pakkuda.

Nagu eespool märgitud, võtab muuseumipedagoogika oma töös aluseks ka õppekavad. Siinkohal võiks esile tuua, et Eesti põhikooli riiklikus õppekavas sätestatakse, et õpet kavandades ja ellu viies „kasutatakse nüüdisaegset ja mitmekesist õppemethodikat, -viise ja -vahendeid“ (Põhikooli riiklik õppekava, 2010, para 5), sealhulgas muuseumiõpet. Õppekavas on kaheksa ainevaldkonda: eesti keel ja kirjandus, võõrkeeled, matemaatika, loodusained, sotsiaalsed, kunstiained, tehnoloogia ning kehaline kasvatus. Enamikus valdkondades (v.a matemaatika ja kehaline kasvatus) ja valikaainetes (v.a usundiõpetus, informaatika, karjääriõpetus) on kirja pandud, et üheks võimaluseks õppetegevust kavandades ja korraldades on laiendada õpikeskkonda muuseumisse. Järelikult Eesti põhikooli riiklikus õppekavas soovitatakse õppimise eesmärgil muuseumides käia.

Koostöö muuseumide ja koolide vahel. Et muuseum oleks õpilastele sobilik õpikeskkond, peaksid muuseumid ja koolid omavahel koostööd tegema. Tuubel (2011) kirjutab oma artiklis, et üldjuhul määrab muuseum teemad, mida formaalharidus vajab. Samas oodatakse õpetajate ettepanekuid neile vajalike teemade interpreteerimiseks muuseumis. Muuseumipedagoogid saavad õpetajate soovide kaudu haridusprogramme muuta, edasi arendada või ka uusi koostada. Lisaks märkis Siiner (2000) oma artiklis, et muuseumipedagoogid peaksid lähtuma programmide koostamisel ka laste huvist.

Tuubel (2011) nimetab veel, et hea koostöö muuseumide ja koolide vahel näeb välja selline, kus õpitav teema läbitakse klassis ning kinnistatakse muuseumis. Ta lisab, et saadud teadmistega tuleks tööd teha ka peale muuseumiskäiku. Oluline on, et õpitu ja nähtu kinnistuks. Seega tulemuslik õppimine muuseumis vajab õpetajate ja muuseumipedagoogide planeerimist. Eeltoodust nähtub, et kavandades muuseumiskäiku, on vaja koostööd teha koolide ja muuseumide vahel, arvestades seejuures õppija huve ja vajadusi.

Muuseumide ja koolide koostöö arendamisele saab kaasa aidata ka riik. Näiteks Rootsi valitsus tegi 1999. aastal Kalmari Läänimuuseumile ülesandeks levitada kogu riigi koolides

muuseumis välja töötatud elamuspäeva meetodit, mis aitab lastel paremini ajalugu mõista (Westergren, 2004). Eestis võiks näitena välja tuua põllumajandusministeeriumi, mis alates 2007. aastast toetab Eesti Põllumajandusmuuseumi haridusprogrammi „Rukkileib ja või meie laual“. Õpilastele on tasuta nii programm kui ka kohalesõit (Tasuta leiva- ja võiprogramm, 2012). Samas kuuluvad muuseumid Eestis valdavalt kultuuriministeeriumi, mitte teadus- ja haridusministeeriumi haldusalasse, nagu koolid (Visnapuu, 2011). Seetõttu võib Eesti koolide ja muuseumide koostöö arendamine haridustegevuse korraldamise ja rahastamise vallas aega võtta.

Muuseumis õppimine erinevate tegevuste kaudu. Dokumendi “21. sajandi Eesti muuseumid. Arengu põhisuunad 2006–2015” on välja toodud, et muuseumide haridusprogrammid peaksid olema aastaks 2015 „kooskõlas riiklike õppekavadega ja valdkondlike hariduskontseptsioonidega (nt säästvat arengut toetava hariduse kontseptsioon)“ (Eesti Muuseumide Infokeskus, 2006, lk 10). Järgnevalt vaatlemegi lähemalt muuseumide haridusprogramme. Need on mõeldud erinevatele sihtgruppidele ja üles ehitatud nii, et aktiivse suhtlemise käigus saaks iga osaleja uusi teadmisi (Tuubel et al., 2000). Võib öelda, et muuseumid koostavad hariduslikke programme oma võimaluste kohaselt ja vajaduse korral kohandatakse neid muuseumiskäijate vanuse ja soovide järgi (Muuseumiõpe, 2012).

Haridusprogrammid muuseumis koosnevad mitmesugustest õppimisvõimalustest. Seega õpitakse sealses keskkonnas erinevate tegevuste kaudu. Selles peatükis pidas töö autor vajalikuks esitada edaspidi kaldkirjas need tegevused, mida on arvestatud ankeedi koostamisel ja mille üle diskuteeritakse arutelus. Järgmiseks tuuaksegi välja tegevuste lühikirjeldused, mida muuseumipedagoogid oma töös õppimise mitmekesistamiseks kasutavad (vt Tuubel, 2002b; Tuubel et al., 2000).

- *Ekskursiooni* jooksul arutletakse kindla teema või esemete üle.
- Muuseumitunni käigus õpetatakse näiteks konkreetset teemat näituse raames, mis võib sisaldada ka käelisi tegevusi (joonistamine, värvimine, meisterdamine).
- *Rollimängude* kaudu saab kasutada õpitut erinevate situatsioonide läbimängimisel.
- Lavastusi muuseumis korraldavad muuseumiteater või professionaalsed näitlejad.
- *Õppematerjalid* kinnistavad õpitut (muuseumiskäigu jooksul saadud teadmisi), levinud on töö- ja küsimuslehed, töövihikud, õpperaamatud, pildiseeriad, temaatilised mapid, *didaktilised mängud* jm.
- Projektõpe võimaldab teha koostööd erinevate asutuste vahel (muuseumid, koolid jne).

- *Individaalõppe* soovija saab iseseisvalt õppida haridusprogrammi või õppematerjali olemasolul.

Lisaks eelnevale tuuakse veel näitena välja erinevate muuseumide kodulehekülgedel pakutud haridusprogrammide komponente (vt Geograafiline register, s.a.). Muuseumide haridusprogrammid sisaldavad

- juturetki, mille käigus võidakse jalutada ajalooliste vaatamisväärsuste juurde;
- temaatilisi programme, mis pannakse kokku muuseumiskäijate soovitud teemadel;
- *orienteerumismänge*, mida korraldatakse muuseumi territooriumil;
- *filmilõikude vaatamist*;
- *tegutsemist muuseumiõues*;
- audiogiidide kasutamise võimalust (vt Haridusprogrammid koolidele ja lasteaedadele, 2011; Haridusprogrammid, s.a.; Muuseumiõpe, 2012; Mäng ja kool, 2011; Temaatilised programmid, s.a.).

Ennekõike tuleks rõhutada, et eelnimetatud tegevusi saab rakendada ka koos. Näiteks meetodilised materjalid (töö- ja küsimuslehed jne) toetavad ja ilmestavad muuseumitunde või ekskursioone (Muuseumiõpe, 2012). Peale selle on muuseumides väga populaarsed tegevused, mis on seotud erinevate rahvakalendri tähtpäevadega (Kõiva, 2006), näiteks mardi- ja kadripäeva-, lihavõtte- või jõulukommetega tänapäeval ja vanasti.

Siinkohal tuuakse lisaks elamuspäeva ehk ajarännaku meetod, mis on välja töötatud Rootsi Kalmari Läänimuuseumis ning kogub üle maailma üha populaarsust (Jõesoo, 2007; Westergren, 2004). Westergren (2006) kirjutab, et elamuspäev võimaldab rännata ajas rollimängu kaudu. Muuseumiskäijad elavad ühe päeva justkui minevikus. Neile antakse võimalus mängida koolis õpitud ajaloolisi tegelasi ning tunnetada paljude tegevuste kaudu erinevate aegade eluolu. Jõesoo ja Rohtla (2004) on seisukohal, et elamuspäevade kasutamine Eesti koolide õppetöös aitaks paremini mõista meie ajalugu. Võib öelda, et Eestis ei ole elamuspäevad veel väga levinud, kuigi võimalused selleks oleksid.

Selles töös esitatakse veel õppimisvõimalusi, mida muuseumipedagoogid kasutavad või võiksid kasutada oma töös. Froyland (2005) väidab, et muuseumid peaksid pakkuma muuseumiskäijatele informatsiooni erinevatel viisidel. Ta on seisukohal, et mitmekülgeid kogemusi pakkudes tuleks lähtuda Gardneri intellektiteooriast. Krull (2000) rõhutab, et Gardneri mitmedimensiooniline teooria on väga tähtis „õpilaste intellektuaalsete võimete mitmekesisuse ja individuaalse eripära mõistmiseks“ (lk 85). Gardneri järgi eristatakse inimestel kaheksat intelligentsuse tüüpi (Checkley, 1997). Tabelis 1 vaadeldakse lähemalt

Gardneri intellektide tüüpe ning kirjeldatakse Froylandi pakutuid tegevusi, mida muuseumipedagoogid võiksid oma töös kasutada.

Tabel 1. *Muuseumipedagoogide töö võimalusi Gardneri intelligentsuse tüüpide alusel*

Gardneri 8 intelligentsuse tüüpi (Checkley, 1997)	Froylandi (2005) soovitatud tegevused muuseumipedagoogidele
Lingvistiline intelligentsus on võime kasutada keelt oma mõtete edasi andmiseks ning teistest inimestest arusaamiseks.	Jutustada <i>esemetest lugusid</i> , esitada luuletusi, anekdoote; <i>ergutada muuseumiskäijaid vestlusele</i> ; kasutada <i>mälumänge</i> jne.
Loogilis-matemaatiline intelligentsus osutab võimele eristada numbrilisi näitajaid ja sooritada loogilisi operatsioone.	Esitada <i>esemete numbrid</i> (suurus, kaal, hulk) ja siduda need oletustega; ilmestada infot statistika, numbrite, graafika ja tabelite kaudu; <i>ergutada probleemi lahendamise poole</i> ; kasutada praktilisi eksperimente; innustada oletuste testimisele, analüüside ja andmete tõlgendamise suunas; kasutada matemaatika probleeme ja <i>matemaatilisi mängu</i> .
Ruumiline intelligentsus seisneb võimes tajuda ruumilist maailma.	<i>Rõhutada esemete esteetilisust või esteetika puudumist, selle vormi ja värvi</i> ; kasutada <i>pilte, sümboleid, diagramme, arvutit</i> ; muuta liikumine ruumis lihtsaks kaartide jm abil; <i>mõelda läbi kujundus, valgus ja värv</i> ; kasutada tegevusi, nagu <i>ristsõnad</i> , ruumis orienteerumine, ning seostada need arhitektuuriga; kasutada tekstide asemel karikatuure või sümboleid.
Kehalis-kineetiline intelligentsus on võime kasutada kogu oma keha või selle osi.	Lasta lastel <i>katsuda, valmistada või kasutada esemeid</i> ; panna nad tantsima, kaasata õpilasi <i>rollimängudesse</i> ja teatrietendustesse; <i>kasutada praktilistes eksperimentides</i> oskusi, mudeleid ja <i>reaalseid esemeid</i> ; sobivad on ka <i>ekskursioonid, ringkäigud</i> ja <i>arvutiprogrammide</i> kasutamine.
Muusikaline intelligentsus väljendub võimes kuulda, ära tunda, meelde jätta ning jäljendada viise ja rütme.	Lasta lastel laulda, kasutada taust- ja teemakohast muusikat (linnulaul); <i>teha häält</i> muusikainstrumentide või <i>erinevate esemetega</i> .
Interpersonaalne intelligentsus on suutlikkus mõista teisi inimesi.	<i>Tarvitada muuseumi esemeid dialoogi või sotsiaalse tegevuse alustamiseks</i> ; kasutada tegevusi ja <i>ülesandeid, mille lahendamiseks on vaja teiste abi</i> .
Intrapersonaalne intelligentsus on võime mõista iseennast.	Näidata, <i>mis seos on esemetel individuaalkülajaga</i> ; esitada küsimusi, mis provotseerivad, seovad ja kutsuvad kaasa enesepeegeldamise ja enesemõistmise suunas; pakkuda välja tegevusi ja <i>arvutiprogramme iseseisvaks tööks</i> .
Naturalistlik intelligentsus on suutlikkus eristada elusobjekte, samuti tundlikkus ümbritseva maailma esemete ja nähtuste suhtes.	Lasta lastel tutvuda <i>esemete süstematiseerimisega</i> ; kutsuda neid muuseumikogudesse; <i>pakkuda tegevusi esemete sorteerimiseks, sarnasuste ja erinevuste määramiseks</i> jne.

Froyland (2005) lisab, et koolikeskkond on koondunud kahe intellekti ümber: lingvistiline ja loogilis-matemaatiline. Muuseumide haridusprogrammide koostamisel soovitab ta arvestada rohkemate intellektidega. Seega võib öelda, et Gardneri teooria rakendamine muuseumis on hea võimalus arvestada õpilaste individuaalsete erinevustega ning pakkuda seeläbi erinevate tegevuste kaudu mitmekülgseid kogemusi.

Tuleks rõhutada, et kogemuslik ja emotsionaalne tegevus muuseumis on seotud ennekõike sealsete esemetega (Hein, 2005; Hooper-Greenhill, 1996; Tuubel, 2011). Võib öelda, et peamiselt annavad muuseumis olevad esemed edasi teavet ajaloost. Seega aitab muuseum oma ekspositsiooni kaudu hoida sidet mineviku ja oleviku vahel. Lasky (2009) toob välja, et õpilasel on võimalus muuseumis asuvate esemete kaudu luua ka seoseid koolis õpitu ja igapäevaeluga. Kuna muuseumis on palju esemeid, on siinkohal vajalik märkida, et õppimise ajal peaks tegelema ainult lastele huvipakkuvate ja teemakohaste museaalidega (Jensen, 1996; Tuubel, 2002b).

Peale selle väidab Lasky (2009), et esemete kaudu õppimine võimaldab keha ja meelte koostööd. Siiner (2000) lisab, et „ajalugu tuleb näha, puudutada, kuulata ja maitsta“ (lk 98). Seeläbi kasutataksegi esemega tutvumisel erinevaid meeli. Ta märgib veel, et õpetöös peab olema näitlikkus, mida muuseum oma ekspositsiooniga muuseumiskäijatele pakubki. Seega on oluline, et õpilane saaks muuseumis õppimise ajal rakendada oma erinevaid meeli. Näiteks võimaldavad ajaloolised elamuspäevad haarata tegevusse kõik viis meelt (Westergren, 2006).

Kui tulla tagasi tegevuste juurde, mida muuseumipedagoogika oma töös kasutab, siis on siinkohal oluline lisada, et tegevuste korraldamisel soovitatakse kasutada eelkõige aktiivõppe meetodeid (Tuubel, 2002a). Salumaa, Talvik ja Saarniit (2006) kirjutavad, et aktiivõppe meetodite rakendamise tulemusel on õpilane õppeprotsessis aktiivne osaleja. Aktiivsete tegevuste kaudu muudetakse õppimine laste jaoks huvitavaks. See omakorda suurendab laste õpitahet omandatava teema vastu. Lisaks võimaldab aktiivõppe koostööd kaaslastega.

Järgnevalt võiks veel esile tuua, et muuseumid kasutavad erinevate tegevuste korraldamiseks kogu oma keskkonda: näitusi, majaümbrust, erineva otstarbega saale jm. Paljudes muuseumides on tööks lastega eraldi õpperuumid, töötoad või mänguruumid. Lisaks on muuseumid muutunud ajakohaseks. Arvutid, audiogiidid, puutetahvlid, televiisorid jm muudavad muuseumi kaasaegseks keskkonnaks, kus õppida (vt Geograafiline register, s.a.).

Kokkuvõtteks võib öelda, et muuseumide hariduslik roll on tähtis olnud nende loomisest alates. Just muuseumide pedagoogiline tegevus pakub tuge formaalharidusele.

Muuseumide ja koolide koostöös ning mitmesuguste tegevuste kasutamisel kujuneb muuseumist soodne ja mitmekülgne õpikeskkond õpilastele. Lisaks kui tegevuste korraldamisel arvestatakse ka õpilaste individuaalsusega, õppimisse on haaratud erinevad meeled ning kasutatakse aktiivõppemeetodeid. Eespool kirjapandu põhjal saab väita, et muuseumis luuakse, nagu õppekavas märgitud, „vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna kooslus, milles õpilased arenevad ja õpivad. Õpikeskkond toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks ...“ (Põhikooli riiklik õppekava, 2010, para 6). Seda muidugi juhul, kui muuseumipedagoogika võtab oma töös aluseks ka riiklikud õppekavad, et õpetus oleks seotud koolis õpitavaga.

Õpetajate ja õpilaste suhtumine muuseumis õppimisse varasemate uuringute põhjal

Eesti muuseumitöötajate 2006. aasta küsitlusest ilmneb, et kõige olulisemaks muuseumide sihtrühmaks on õpilased (Kaldaru, 2006b). Seega käsitletakse järgnevalt erinevate Eesti ja välismaiste uurimuste põhjal nii õpilaste kui ka õpetajate üldist suhtumist muuseumis õppimisse.

Et õpetajad oleksid positiivselt meelestatud, laiendamaks õpet muuseumikeskkonda, peaks sealne haridustegevus vastama nende ootustele. Järelikult on õpetajate suhtumine muuseumiskäiku õppimise eesmärgil olulise tähtsusega (Hooper-Greenhill, 2010). Ennekõike tuleks rõhutada, et õpetajate hinnangul on vaja kasutada muuseumi õppimispaigana (Hooper-Greenhill, 2010; Liivaoja, 2006). Näiteks Lääne-Virumaa õpetajate seas korraldatud küsitlusest selgus, et muuseumides toimuv haridustegevus pakub kvaliteetset õpikeskkonda ning on piisavalt huvitav. Peale selle on õpetajate meelest muuseumide haridusprogrammid ootuspärased ja vastavad üldhariduskoolide õppekavadele (Visnapuu, 2009). Siinkohal võib mainida, et õpetajad eelistavad programme, mis sisaldavad praktilisi tegevusi (Hooper-Greenhill, 2010; Mackety & Applegate, 2003). Nagu märgitud, on õpetajad positiivselt meelestatud nii muuseumi õpikeskkonda kui ka seal pakutavatesse haridusprogrammidesse.

Õpetajate hinnangul suhtuvad ka lapsed muuseumis õppimisse heakskiitvalt (Hooper-Greenhill, 2010). Märgitakse, et õpilased tunnevad rõõmu muuseumiskäikudest. Uurimuses tuuakse veel välja, et laste jaoks muudab muuseumiskäigu huvitavaks just erinevate meelte kasutamine õppimise ajal. Peale õpetajate arvamuse on oluline välja tuua ka laste hinnangud. Järgnevalt vaatlemegi õpilaste endi suhtumist muuseumis õppimisse.

Esile võiks tuua mõningate välismaiste uurimuste kokkuvõtted, mis on laste seas korraldatud. Mitmetest uurimustest selgub, et õpilastele meeldib muuseumis õppida (Bamberger & Tal, 2008; Black, 2007; Hooper-Greenhill, 2010). Lastele on kõige

meelepärasem õppida erinevate tegevuste kaudu. Siiski valmistab õpilastele rohkem heameelt eelkõige käeline tegevus ning koos kaaslastega õppimine. Väga oluliseks peavad lapsed ka mängimise võimalust muuseumis, kuid see oleneb muidugi õpilaste vanusest (Black 2007; Hooper-Greenhill, 2010).

Black (2007) toob veel välja sarnaseid jooni laste arvamuste kohta erinevatest uurimistöödest. Ta märgib, et õpilaste jaoks on muuseum eelkõige koht, kus õpitakse ajalugu. Muuseumis saadakse vanade esemete kaudu ettekujutus, kuidas inimesed on minevikus elanud. Üllataval kombel leidsid lapsed, et muuseumis ei õpita ainult mineviku kohta. Nad tõid välja, et muuseumid on ka kohaks, kus mõeldakse tuleviku väljavaadetele. Peale selle väideti, et muuseumides on hea veeta ka oma vaba aega.

Eespool kirja pandu põhjal võib öelda, et nii õpetajad kui ka õpilased suhtuvad muuseumis õppimisse positiivselt. Muuseumi peetakse sobilikuks õpikeskkonnaks ning sealseid tegevusi õppimisel hinnatakse meelepäraseks.

Uurimisprobleem ja selle aktuaalsus

Black (2007) märkis, et palju on tehtud uurimistöid, mis kajastavad õpetajate seisukohti muuseumis õppimise kohta. Järelikult oleks vaja korraldada rohkem uurimusi õpilaste seas. Mitmed autorid märgivad, et muuseumide haridusprogrammide koostamisel peaks lähtuma laste huvist (Bamberger & Tal, 2008; Griffin, 2004; Kelly, Main, Dockett, Perry & Heinrich, 2006; Nine to Nineteen..., 2008; Siiner, 2000). Sama on välja toodud ka strateegias „Säästev Eesti 21“, kus kirjutatakse, et „lähtudes ühiskonna võimalustest kujundatakse õpivõimalusi ja õpiprogramme vastavalt õppurite soovidele ja vajadustele“ (Eesti säästva arengu..., 2005, para 4).

Lähtudes eelnevast, on selle töö autori arvates vajalik kooli ja muuseumi koostöö veel paremaks sujumiseks arvestada ka laste soovidega muuseumi haridusprogrammide koostamisel ja tundide ettevalmistamisel sealses keskkonnas. Näiteks võiks õpetaja enne käiku tutvustada õpilastele erinevaid tegevusi, mida muuseumikeskkond pakub, et valida nende seast laste jaoks välja sobivamad. Seeläbi võib õpetaja ise tundi muuseumis planeerida või teha koostööd muuseumipedagoogiga.

Õppimine on tõhusam, kui seda tehakse lastele meelepärases õpikeskkonnas huvitavate tegevuste kaudu (Pedastsaar, 2008). Et muuseumist kujuneks soodne õpikeskkond õpilaste jaoks, on seega oluline uurimisprobleem, kuidas suhtuvad Eesti kooli õpilased muuseumikäiku ja muuseumi kui õpikeskkonda ning seal pakutavatesse tegevustesse. Kuna

varasematest uurimustest selgus, et muuseumi kasutatakse meelsasti õppimispaigana ja soovitus sellele on ka õppekavas, vajab eelnimetatud probleem uurimist.

Tuubel (2011) väidab, et muuseumide ja koolide koostöö arendamine on Eestis aktuaalne teema. Samas pärsib asutuste koostööd raha- ja ka ajapuudus (Liivaoja, 2006; Tuubel 2002b; Tuubel, 2011; Visnapuu, 2009). Ainetundide raames ei jõuta muuseumides käia ning muuseumide haridusprogrammid ja transport kohalejõudmiseks on kulukad. Nagu eespool öeldud, kuuluvad Eesti muuseumid valdavalt kultuuriministeeriumi, mitte teadus- ja haridusministeeriumi haldusalasse. See on ka põhjus, miks Eestis muuseumide tunnustamine ja rakendamine õpikeskkonnana võtab aega ning muuseumiskäigud on õpilastele tasulised (Visnapuu, 2011). Õpilaste suhtumise uurimine võiks aidata kaasa eri asutuste koostöö paremaks muutmisele.

Järgnevalt vaatleme lähemalt, miks kaasata uuringusse alla 15 aasta vanused õpilased. Esile võiks tuua, et 2006. aastal korraldatud Eesti muuseumiskäijate rahulolu-uuringust selgub, et inimestele meeldib muuseumides käia ning nad on kogetuga väga rahule jäänud. Uuringus osalevate vastajate vanuse alamapiir oli 15 aastat (Kaldaru, 2006a). Samasugune alamapiir on olnud ka Eesti elanike kultuuritarbimise uuringutes 2003. ja 2006. aastal. Uuringutest ilmneb ka, et kõige sagedasemad muuseumiskäijad on noored (15–19aastased) (Kultuuriministeerium, 2006). Nagu korduvalt märgitud, on peamisteks muuseumiskäijateks õpilased. Kuna mitmetesse uuringutesse kaasatakse noori alates 15. eluaastast, oleks vaja uurida ka nooremate õpilaste arvamusi muuseumiskäigu meeldivuse kohta. Eeltoodust lähtuvalt valiti uurimistöö valimisse I ja II kooliastme lastest vanimad ehk 6. klassi õpilased.

Uuring tehti kahe maakonna (Põlva ja Võru) näitel. Liivaoja (2006) magistritööst selgub, et linnakoolidel on paremad ja laialdasemad võimalused muuseumides käia kui maakoolidel. Seega kujunes õpilaste suhtumise uurimiseks vaatluse alla kaks väikemaakonda, kus koolid asuvad Tallinnas ja Tartus paiknevatest keskmuseumidest kaugel ning arvatavasti on õpilastel vähem võimalusi mitmekülgetest haridusprogrammidest osa saada.

Uurimuse eesmärk, uurimisküsimused ja hüpoteesid

Uurimuse eesmärk oli välja selgitada, kuidas suhtuvad Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased muuseumiskäikudesse ja muuseumi kui õpikeskkonda ning seal pakutavatesse tegevustesse. Toetudes teooriale ja varasematele uurimustele, püstitati järgmised uurimisküsimused ja hüpoteesid.

1. Uurida, milline on Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste suhtumine muuseumiskäiku.

On öeldud, et õpetajate arvates lastele meeldib muuseumides käia (Hooper-Greenhill, 2010). Seega oletatakse, et küsitatud 6. klasside õpilastele meeldib muuseumides käia ning püstitatakse hüpotees, et kõikide Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste keskmine hinnang muuseumiskäiku on positiivne.

2. Uurida, milline on Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste suhtumine muuseumi kui õpikeskkonda.

On öeldud, et nii õpetajad kui ka õpilased peavad muuseumi meeldivaks kohaks, kus õppida (Bamberger & Tal, 2008; Black, 2007; Hooper-Greenhill, 2010; Liivaoja, 2006). Seega eeldatakse, et uuritud 6. klasside õpilastele meeldib, et muuseum kasutatakse õpikeskkonnana, ning püstitatakse hüpotees, et kõikide Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste keskmine hinnang muuseumi kasutamise kohta õpikeskkonnana on positiivne.

3. Uurida, kuivõrd huvitavaks peavad Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased muuseumis pakutavaid tegevusi.

Veel sooviti uurida, kas õpilastele meeldib muuseumis õppida muuseumipedagoogi või oma õpetaja juhendamisel ning kas õpilaste arvates võiks rohkem koolitunde muuseumis toimuda.

Metoodika

Valim ja protseduur

Uurimusse valiti juhuvaliku alusel Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased. Uuritud maakondades on kokku 37 põhikooli ja gümnaasiumi, seega kuulus töö üldkogumisse 6. klassidest umbes 560 õpilast. 17sse kooli saadeti kokku 248 ankeeti, 15 kooli poolt tagastati 219 ankeeti, millest 12 olid täitmata. Järelikult selle töö valim moodustas 37% (207 õpilast) üldkogumist.

Uurimus korraldati 2012. aasta jaanuaris ja veebruaris. Uurimuse läbiviimiseks küsiti koolide juhtkondadelt enne luba elektronkirja teel, seejärel saadeti postiga paberikandjal ankeedid õpilaste arvu kohaselt vastavas klassiastmes. Küsitluse korraldasid kohapeal kooli valitud töötajad, kes edastasid õpilastele paberil ankeedid, mis hiljem tagastati uurijale posti teel. Küsimustiku täitmine oli anonüümne ja vabatahtlik.

Mõõtevahend

Magistritöö ankeedi koostas töö autor koostöös juhendajatega (lisa 1), sest eesmärgi täitmiseks ei leitud täiesti sarnast varasemat uurimust. Küsimustiku koostamisel lähtuti püstitatud uurimisküsimustest ning teemakohasest kirjandusest. Lisaks võeti aluseks Eesti

õpetajate seas läbiviidud küsitlus (Liivaoja, 2006), mida kohandati 6. klassi õpilaste jaoks. Ankeedi kuuenda küsimuse (Kuivõrd huvitavad on Sinu arvates järgmised tegevused muuseumis õppimise ajal?) koostamise puhul tutvuti ka erinevate Põlva- ja Võrumaa ning Tartu muuseumide kodulehekülgedel pakutud tegevustega (vt Geograafiline register, s.a.). Eesmärk oli ankeeti valida teoreetilisest materjalist, sh Froylandi (2005) soovitustest, praegu Eesti muuseumides peamiselt kasutatavad tegevused. Froyland pakkus välja ka tegevusi, mis on seotud arvutite kasutamisega ja iseseisva tööga. Muuseumide kodulehekülgedel neid võimalusi ei kajastatud, kuid ankeeti toodi need tegevused sisse, et hinnata, kuivõrd huvitavaks õpilased neid peavad.

Ankeet koosnes kuuest valikvastusega küsimusest. Õpilaste suhtumise mõõtmiseks kasutati küsimuste 2, 3, 4 korral Likerti tüüpi 5-pallilist skaalat: 5 - väga meeldib, jah; 4 - pigem meeldib, pigem jah; 3 - nii ja naa; 2 - pigem ei meeldi, pigem ei; 1 - ei meeldi üldse, ei. Ankeedi 6. küsimuse (lisa 1) korral kasutati 4-palli järjestusskaalat: 4 - väga huvitav; 3 - küllaltki huvitav; 2 - pigem ei ole huvitav; 1 - ei ole huvitav; ning lisaks anti vastusevariant „ei oska hinnangut anda“, sest valimisse valitud koolid asuvad Tallinnas ja Tartus paiknevatest keskmuseumidest kaugel ning õpilased võib-olla ei ole mõnda ankeedi pakutud tegevust läbi teinud.

Küsimustiku usaldusväärsust hinnati Cronbachi alfa abil. Tulemus $\alpha = 0,803$ lubab öelda, et küsimustik oli kasutamiseks nõuetekohaselt reliaabel. Küsimustiku arusaadavuse kindlakstegemiseks korraldati õpilaste seas kaks prooviuuringut. Esimene uuring toimus 2011. aasta aprillis kahes Tartumaa koolis ning teine sama aasta detsembris ühes Valgamaa koolis. Prooviuuringu tulemuste põhjal tehti ankeedis erinevaid korrektsioone. Peeti vajalikuks, et küsimused oleksid vastajale mõistetavad ja ankeedi täitmine ei võtaks palju aega.

Andmetöötamise põhimõtted ja kasutatavad meetodid

Uurimistulemused sisestati tabelarvutusprogrammi MS Office Excel 2007. Andmete analüüsimiseks kodeeriti saadud vastused, mille korral iga vastus sai arvulise väärtuse teatud tunnuse alusel. Andmed töödeldi andmetöötlusprogrammi SPSS Statistics versiooni 20.0 abil. Tabelite koostamiseks kasutati programmi MS Office Excel 2007.

Uurimistulemuste kirjeldamiseks kasutati kirjeldava statistika näitajaid (vastuste esinemissagedus, aritmeetiline keskmine, standardhälve, mediaan, mood). Tulemuste üldistamiseks üldkogumile kontrolliti püstitatud hüpoteese t-testi abil. Õpilaste hinnangud olid antud 5-pallilisel skaalal, seega luges uurija positiivseks hinnanguks keskmise üle 3,3, mis on kõrgem kui skaala keskmine ja valimi keskmisele võimalikult lähedal. Statistiliselt

oluliseks loeti tulemused olulisusnivool 0,01 ja 0,05 ehk usaldusnivool 99% ja 95%. Uurija eeldas, et võib t-testi kasutada tulemuste olulisuse hindamisel ja üldistamisel, kuna 5-palli skaala on levinud ja sarnaneb õpilaste hindamissüsteemiga koolis. Seega uurija oletas, et nende skaala väärtuste kaugust hindavad õpilased võrdselt. Samuti on mõõndud, et t-testi võib kasutada alates 5-väärtuselise järjestustunnusest, ning lisaks aitab t-testi tulemuste usaldusväärsele kaasa suur valim. Ankeedi kuuenda küsimuse korral (lisa 1) on statistilised näitajad leitud 4-palli skaalale, eraldi on välja toodud küsitletud, kes vastasid „ei oska hinnangut anda“.

Tulemused

Selle töö osas kirjeldatakse 207 Põlva- ja Võrumaa õpilase seas läbiviidud küsitluse tulemusi ning kontrollitakse kahte hüpoteesi. Ankeet on toodud lisa 1 ning selgitatud lk 17 mõõtevahendi peatükis.

Ankeedi esimese küsimuse (lisa 1) vastustest selgus, et kõik küsitletud olid käinud muuseumis, kusjuures ükski 207 õpilasest ei jätnud vastamata.

Ankeedi teine küsimus (lisa 1) hindas, milline on Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste suhtumine muuseumiskäikudesse. Vastanute hinnangute esinemisjaotus on toodud tabelis 2, kus on näha, et 56% vastanutest hindas muuseumiskäiku väga meeldivaks või pigem meeldivaks. Kõigest 8 õpilasele pigem ei meeldi või ei meeldi üldse muuseumis käia. Küsitletute keskmine hinnang muuseumiskäigu meeldivuse kohta oli 3,8 ning vastav standardhälve 0,9 – seega on vastused vähe varieeruvad, mida kinnitavad ka tabelis 2 toodud andmed. Uurija püstitas hüpoteesi, et kõikide Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste keskmine hinnang muuseumiskäikudesse on positiivne (keskmine hinnang on kõrgem kui 3,3). Vastav olulisustõenäosus on väga väike ($p < 0,0001$), seega võime olulisusnivool 1% lugeda hüpoteesi tõestatuks.

Tabel 2. *Õpilaste suhtumine muuseumiskäikudesse*

Kas Sulle meeldib muuseumides käia?	Kokku vastanuid	% vastanute arvust
väga meeldib	58	28
pigem meeldib	58	28
nii ja naa	83	40,1
pigem ei meeldi	4	1,9
ei meeldi üldse	4	1,9

Ankeedi kolmas küsimus (lisa 1) hindas, milline on Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste suhtumine muuseumi õpikeskkonda. Vastanute hinnangute esinemisjaotus on toodud tabelis 3, kus on näha, et 104 õpilasele väga meeldib või pigem meeldib, et muuseumi kasutatakse õppimispaijana, kuid 23 vastanule see pigem ei meeldi või ei meeldi üldse. Küsitlute keskmine hinnang muuseumi kasutamise meeldivuse kohta õppimispaijana oli 3,4 ning vastav standardhälve 0,9 – seega on vastused vähe varieeruvad, mida kinnitavad ka tabelis 3 toodud andmed. Uuriija püstitas hüpoteesi, et kõikide Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste keskmine hinnang muuseumi kasutamise kohta õpikeskkonnana on positiivne (keskmine hinnang on kõrgem kui 3,3). Vastav olulisustõenäosus on alla 0,05 ($p=0,013$), seega võime olulisusnivool 5% lugeda väite tõestatuks.

Tabel 3. *Õpilaste suhtumine muuseumi kasutamise kohta õpikeskkonnana*

Kuivõrd Sulle meeldib, et muuseumi kasutatakse õppimispaijana?	Kokku vastanuid	% vastanute arvust
väga meeldib	22	10,6
pigem meeldib	82	39,6
nii ja naa	80	38,6
pigem ei meeldi	15	7,2
ei meeldi üldse	8	3,9

Ankeedi kuues küsimus (lisa 1) hindas, kui võrd huvitavaks peavad Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased muuseumis pakutavaid tegevusi. Kuna tegevuste nimekiri on pikk (12 erinevat nimetust), siis ülevaate andmiseks on tabelis 4 toodud ankeedi kuuenda küsimuse tegevuste tulemused, mis on järjestatud keskmiste hinnangute alusel kõrgeimast madalaimani. Kõikidele tegevustele oli antud hinnangud „1 - ei ole huvitav“ kuni „4 - väga huvitav“. Tabelist 4 nähtub, et kõige huvitavamaks peeti muuseumis olevate esemetega tegutsemist. Samas tegevustele 1–6 (tabel 4) oli enim antud hinnang „4“ ehk „väga huvitav“. Kõige ebahuvitavamaks peeti õppematerjalide kasutamist muuseumis. Tabelist 4 ilmneb, et tegevustele 12 ja 13 sagedaseim hinne oli „1“ ehk „ei ole huvitav“, kusjuures vähemalt pooled vastanutest märkisid, et „pigem ei ole huvitav“ või „ei ole huvitav“.

Tabel 4. Õpilaste hinnangud muuseumis pakutavatele tegevustele

Kuivõrd huvitavad on Sinu arvates järgmised tegevused muuseumis õppimise ajal?	Keskmine	St. hälve	Me-diaan	Mood	Ei oska hinnangut anda
1 muuseumis olevate esemetega tegutsemine	3,67	0,57	4	4	3%
2 ajalooliste filmilõikude vaatamine	3,40	0,8	4	4	3%
3 muuseumis olevate esemete vaatamine	3,34	0,7	3	4	3%
4 rollimängud muuseumis	3,32	0,85	4	4	3%
5 muuseumi töötoas tegutsemine	3,24	0,94	4	4	6%
6 õppimine mängude kaudu	3,22	0,85	3	4	6%
7 arvuti kasutamine muuseumis	3,19	0,85	3	3	5%
8 ekskursioon muuseumis	3,15	0,72	3	3	5%
9 muuseumi ümbruses (õues) tegutsemine	3,13	0,83	3	3	6%
10 koos kaaslastega muuseumis õppimine	3,03	0,91	3	3	5%
11 iseseisvalt muuseumis õppimine	2,26	1,1	2	1	7%
12 õppematerjalide kasutamine muuseumis	2,18	1,04	2	1	7%

Märkus. Vastusevariandid ja kodeering: 4 - väga huvitav, 3 - küllaltki huvitav, 2 - pigem ei ole huvitav, 1 - ei ole huvitav; ei oska hinnangut anda

Lisaks uuriti ankeedi viienda küsimusega (lisa 1), kas õpilastele meeldib muuseumis õppida muuseumipedagoogi või oma õpetaja juhendamisel. Veidi üle kolmandiku, 72 (34,8%) õpilast õpiks muuseumis oma õpetaja juhendamisel. Ülejäänutele, 135 õpilasele (65,2%), meeldiks muuseumis õppida muuseumipedagoogiga.

Veel uuris autor, kas õpilaste arvates võiks rohkem koolitunde muuseumis toimuda (ankeedi küsimus 4, lisa 1). Küsitletute vastused tuuakse välja alljärgnevas tabelis 5, kus näeme, et üle poolte (59,5%) arvates pigem või kindlasti võiks rohkem koolitunde muuseumis toimuda. Pigem ei soovi või ei soovi muuseumis õppida 29 õpilast (14%). Saadud keskmise (3,71) ja standardhälbe (1,12) põhjal võib öelda, et õpilaste arvates pigem võiks rohkem koolitunde muuseumis toimuda.

Tabel 5. Õpilaste arvamus koolitundide toimumise kohta muuseumis

Kas Sinu arvates võiks rohkem koolitunde muuseumis toimuda?	Kokku vastanuid	% vastanute arvust
jah	61	29,5
pigem jah	62	30
nii ja naa	55	26,6
pigem ei	20	9,7
ei	9	4,3

Arutelu

Selle uurimuse eesmärk oli välja selgitada, kuidas suhtuvad Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased muuseumiskäikudesse ja muuseumi kui õpikeskkonda ning seal pakutavatesse tegevustesse. Eesmärgi täideviimiseks koostati küsimustik 6. klassi õpilastele (lisa 1). Kogutud andmete põhjal selgus, et kõik vastanutest olid käinud muuseumis. Magistritöös püstitatud kaks hüpoteesi tõestati: kõikidele Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased suhtuvad positiivselt muuseumides käimisse ning muuseumi kui õpikeskkonda. Küsitletud pidasid kõige huvitavamaks muuseumis olevate esemetega tegutsemist ja ajalooliste filmilõikude vaatamist. Ebahuvitavaks peeti iseseisvalt muuseumis õppimist ja õppematerjalide kasutamist. Järgnevalt arutletakse uurimisküsimuste tulemuste, hüpoteeside ja ankeedis olevate lisaküsimuste üle.

Õpilaste suhtumine muuseumiskäikudesse

Varasemad uuringud ütlevad, et õpetajate hinnangul meeldib lastele muuseumides käia (Hooper-Greenhill, 2010). Selles töös uuriti, milline on Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste suhtumine muuseumiskäikudesse. Tõestati, et kõikide Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste keskmine hinnang muuseumiskäiku on positiivne. Seega õpilastele meeldib muuseumides käia. Järelikult õpetajate seas varem uuritu kehtib ka selle uurimuse põhjal, mis on õpilaste seas tehtud. Samas ei ole teada, missuguseid muuseumides käies on lastel suhtumine kujunenud ning kellega koos, kui tihti ja mis eesmärgil nad muuseumides käivad.

Õpilaste suhtumine muuseumi kui õpikeskkonda

Õpetajate arvates on õppimise mitmekesistamiseks vaja kasutada muuseumi õpikeskkonnana (Hooper-Greenhill, 2010; Liivaoja, 2006). Nad on seisukohal, et õpilastele meeldib sealses keskkonnas õppida. Lisaks mitmed uurimused näitavad, et lapsed peavad muuseumi meeldivaks kohaks, kus õppida (Bamberger & Tal, 2008; Black, 2007; Hooper-Greenhill, 2010). Eelnevast lähtuvalt uuriti, milline on Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste suhtumine muuseumi kui õpikeskkonda. Uurimuse põhjal tõestati, et kõikide Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilaste keskmine hinnang muuseumi kasutamise kohta õpikeskkonnana on positiivne. Seega õpilased suhtuvad pooldavalt muuseumi kui õpikeskkonda. Järelikult varem uuritu kehtib selle uurimuse põhjal.

Õpilaste suhtumine muuseumis pakutavatesse tegevustesse

On tähtis, et muuseumi õppima minnes arvestatakse tegevuste valikul ka õpilaste soovidega (Bamberger & Tal, 2008; Eesti säästva arengu..., 2005; Griffin, 2004; Kelly et al., 2006; Nine to Nineteen..., 2008; Siiner, 2000). Varasemad uuringud nimetavad, et õpilastele meeldib õppida erinevate tegevuste kaudu (Bamberger & Tal, 2008; Black, 2007; Hooper-Greenhill, 2010). Kolmanda uurimisküsimuse raames taheti teada, kuivõrd huvitavaks peavad Põlva- ja Võrumaa üldhariduskoolide 6. klasside õpilased muuseumis pakutavaid tegevusi. Tulemustest selgus, et ankeedis hindamiseks pakutud kaheteistkümnest tegevusest peeti pigem huvitavaks kümmet tegevust, ebahuvitavaks kahte tegevust. Üldiselt võib järeldada, et vastanud on huvitatud muuseumis aktiivsest õppimisest, millesse on haaratud ka erinevad meeled. Oluline on siinkohal märkida, et tegevuste valikul muuseumide haridusprogrammidesse võiks lähtuda Froylandi (2005) soovitustest (vt tabel 1). Seeläbi oleks muuseumis õppimise ajal arvestatud ka Gardneri intellektiteooriaga.

Lisaks eeldas uurija, et õpilased ei oska kõikidele tegevustele hinnanguid anda, sest küsitlus tehti väikemaakondade koolides, mis asuvad kaugel suurematest keskmuseumidest, kus haridusprogrammide valik on mitmekesisem. Selgus, et vastanute protsent, kes ei oska tegevustele hinnangut anda, on küllaltki madal. Samas ei ole teada, kas õpilased on neid tegevusi läbi teinud kooli- või muuseumikeskkonnas.

Võib öelda, et erinevate tegevuste kaudu luuakse muuseumist mitmekülgne õppimispaik. Kuna ankeeti valiti välja ainult kaksteist tegevust, soovitab töö autor uurida, kuivõrd huvitavaks peavad õpilased ka teisi tegevusi muuseumides (vt Froyland, 2005; Geograafiline register, s.a.; Jõesoo & Rohtla, 2004; Tuubel, 2002b; Tuubel et al., 2000; Tuubel, 2011). Edasi arutletakse kolmanda uurimisküsimuse tulemuste üle (tabel 4) ning autor pakub selgitusi, miks vastajad tegevust huvitavaks või ebahuvitavaks võiksid pidada. Tegevused esitatakse ankeedis (lisa 1) esinemise järjekorras.

Ekskursioon muuseumis. Küsitletud 6. klassi õpilased peavad ekskursiooni muuseumis huvitavaks tegevuseks. Kindlasti sellepärast, et ekskursiooni „käigus kasutatakse erinevaid võtteid õpilaste kaasamiseks“ (Tuubel, 2011, para 6). Näiteks toob Tuubel (2011) välja, et õigesti esitatud küsimused võimaldavad aktiveerida õpilasi ekskursioonist osa võtma. Magistritöö autor on seisukohal, et ekskursiooni jooksul koos õppides on lastel võimalus vahetada kogemusi ja omandada uusi teadmisi paremini kui ainult muuseumitöötaja monoloogi kuulates. Niisiis ekskursioon muuseumis on huvitav, kui mitmesuguste tegevuste abil haaratakse igat õpilast.

Muuseumis olevate esemete vaatamine ja nendega tegutsemine. Suur osa teavet antakse muuseumis edasi esemete vahendusel. Tuubel (2011) lisab, et seejuures on oluline, et muuseumipedagoog tekitaks esemete abil õpilastes huvi ning ka soovi neid tundma õppida. Uurimusest selgus, et õpilased on väga huvitatud muuseumis olevate esemetega tegutsemisest ja nende vaatamisest.

Nii nagu mujal, nii ka muuseumikeskkonnas saadakse nägemismeele kaudu kõige rohkem infot. Tuubel (2011) arvab, et õpilaste jaoks on see väga omane uue teabe hankimise viis. Seetõttu, et suurem osa informatsiooni saadakse tänapäeval visuaalselt televiisori ja arvutiekraani kaudu. Samas kui esemetega saaks muuseumis ka tegutseda, oleksid rakendatud erinevad meeled (Westergren, 2006). Ühesõnaga võib öelda, et muuseumid võiksid rohkem võimaldada esemetega tegutsemist. Siinkohal võiks esile tuua, et Froyland (2005) andis mitmeid soovitusi, kuidas esemete kaudu muuseumis õppida (vt tabel 1). Seeläbi saaks arvestada ka õpilaste individuaalsete erinevustega.

Õppematerjalide kasutamine muuseumis. Enamik muuseume kasutab oma pedagoogilises tegevuses mitmesuguseid õppematerjale (vt Geograafiline register, s.a.). Tuubel (2011) leiab, et näiteks töölehed või -vihikud on muuseumis mõeldud info paremaks omandamiseks. Tulemustest ilmnes, et huvi õppematerjalide kasutamise vastu muuseumis on madal. Ebahuvi võib olla põhjendatud sellega, et õppematerjalid meenutavad õpilastele koolitunde, kus sageli on kasutusel töövihikud ja töölehed. Teiseks põhjuseks võib-olla, et muuseumide koostatud õppematerjalid on laste jaoks arusaamatud. Vastupidiselt õpilastele on õpetajate hinnang muuseumide õppematerjalidele hea (Liivaoja, 2006). Niisiis, et üks enim kasutatavatest tegevustest muuseumis aitaks õppimist toetada ja õpitut lastel paremini kinnistada, tuleks õppematerjalid esitada huviäratavamalt.

Muuseumis õppimine iseseisvalt ja koos kaaslastega. Põhikooli riiklikus õppekavas (2010) on kirjas, et õpilane õpib nii iseseisvalt kui ka koos kaaslastega. Ankeeti koostades soovis töö autor teada saada, kuivõrd huvitatud on õpilased koostöös kaaslastega või iseseisvalt muuseumis õppimisest. Uurimusest selgus, et vastajad peavad huvitavaks muuseumis koos kaaslastega õppimist, kuid ebahuvitavaks iseseisvalt õppimist. Muuseumid kasutavad enamjaolt aktiivõppe meetodeid, mis võimaldavad koostööd kaaslastega. Järelikult valiksid õpilased tegevuse, mis toimub muuseumis arutluse ja dialoogi kaudu. Näiteks enamik Froylandi (2005) pakutud tegevustest seda võimaldavad (vt tabel 1). Seega õpilastele, kellele meeldib muuseumis iseseisvalt õppida, on tähtis luua selleks ka võimalus. Autori arvates võib

ebahuvi iseseisvalt õppimise vastu muuseumis tuleneda praegusest koolisüsteemist, kus õpilased töötavad pigem omaette.

Õppimine mängude kaudu. Enamik küsitletud 6. klassi õpilastest on huvitatud muuseumis mängude kaudu õppimisest. Pedastsaar (2008) väidab, et inimesed õpivad mitmeid asju mängides meelsamini. Nii nagu mängud üldse, nii ka hariv mäng muuseumis võib pakkuda lastele „ajaviidet, rõõmu koostööst, arutelust, uurimisest ja ülesannete lahendamisest“ (Fisher, 2006, lk 1). Harivate mängudena võiksid muuseumipedagoogid oma töös kasutada näiteks ristsõnu, mälu-, orienteerumis- ja matemaatilisi mänge (vt tabel 1). Huvi mängude vastu muuseumis võibki põhjendada sellega, et see annab lastele emotsionaalse elamuse ja tõstab nende tuju. Seega võib arvata, et mängud elavdavad muuseumiskäijat. Lisaks võimaldavad mängud kinnistada muuseumiskäikude jooksul saadud teadmisi samamoodi nagu erinevad õppematerjalid (Tuubel, 2002b).

Rollimängud muuseumis. Rollimäng kui üks mänguline tegevus on muuseumide haridusprogrammides küllaltki levinud. Seepärast vaadeldakse seda selles töös mängudest eraldi. Uurimus näitas, et õpilased on huvitatud rollimängude kasutamisest muuseumis. Rollimäng võimaldab lastel muuseumis läbi elada näiteks vana aja talu perelapse võimalikke mõtteid, tundeid, tegusid (Pedastsaar, 2008; Tuubel, 2011). Õpilastele järelkult meeldib kujutleda ennast kellegi teise rolli. Kusjuures väga efektiivset rollimängu pakub elamuspäeva meetod, mida Eesti muuseumid võiksid rohkem oma programmides kasutada.

Muuseumi töötoas ja muuseumi ümbruses (õues) tegutsemine. Muuseumi õpikeskkond ei piirdu ainult siseruumidega. Mitmed muuseumid võimaldavad õpet korraldada ka õuekeskkonnas (vt Geograafiline register, s.a.). Küsitletud peavad huvitavaks nii muuseumi töötoas kui ka muuseumi ümbruses (õues) tegutsemist. Niisiis, klassiruumist väljapoole jäävaid erinevaid keskkondi, kus õppida, peetakse huvitavaks. Siinkohal soovitab töö autor võimaluse korral viia õpilastega tegevusi läbi nii muuseumis sees kui ka õues. Seejuures on oluline, et muuseumi õpikeskkond, kus õpilased tegutsevad, oleks lastesõbralik ja turvaline. Froyland (2005) toob näitena välja, et muuseumides liikumine peaks olema õpilastele arusaadav (vt tabel 1). Samuti oleks Froylandi arvates vajalik muuseumide kujundus, valgus ja värv hästi läbi mõelda. Seega tagataks õpilastele sobiv keskkond õppimiseks.

Ajalooliste filmilõikude vaatamine muuseumis. Üldiselt võib öelda, et erinevaid vahendeid kasutades võimaldavad ajaloolisi filmilõike vaadata enamjaolt tänapäevastatud ja üha edasi arenevad muuseumid (vt Geograafiline register, s.a.). Näiteks Põlvemaal Eesti Maanteemuuseumis ilmestavad püsinäitust mitmesugused ajaloolised videolõigud. Maanteemuuseumi ajaloo programmidest ei selgu, kas ringkäigu ajal neid lastega ka vaadatakse. Samas näitas uurimus, et õpilased on huvitatud ajalooliste filmilõikude vaatamisest muuseumis. Kindlasti annab nende vaatamine arusaadavama ettekujutuse õpitavast teemast kui ainult muuseumipedagoogi jutustus. Joassoone ja Peterson (2011) kirjutavad, et heli ning pilt elavdavad õppimist. Filmi kui audiovisuaalse õppevahendi kasutamine toob õppimisse vaheldust ning muudab selle mitmekesisemaks. Arvatavasti seepärast ongi enamiku õpilaste huvi filmilõike vaadata suur ning seetõttu võiks neid muuseumide haridusprogrammides rohkem kasutada.

Arvuti kasutamine muuseumis. Froyland (2005) soovitas muuseumis õppimisel kasutada arvuteid. Just intrapersonaalse intelligentsusega arvestamiseks pakkus ta välja iseseisvalt arvutiprogrammide kasutamise võimaluse muuseumis (vt tabel 1). Ühtlasi avardab arvutite kasutamine võimalusi ka lisainformatsiooni otsida (Kõiva, 2006). Nagu eespool juba kirjutati, ei ole teada, missugused muuseumid seda tegevust oma haridusprogrammides pakuvad. Kindlasti võiks muuseumidelt küsida arvutite olemasolu kohta enne käiku, sest tegevus sobiks hästi nii iseseisvaks kui ka koos õppimiseks.

Sellest uurimusest ilmnes, et küsitletud peavad huvitavaks arvuti kasutamist muuseumis. Samas see vastus ei ole väga üllatav, sest ka 2009. aasta PISA uuringust selgus, et Eesti õpilased suhtuvad arvutiga töötamise positiivselt (Lorenz, 2009). Lisaks on Eesti 15aastased lapsed, kes kasutavad koolitöö eesmärgil arvutit, Hollandi järel teisel kohal. Tõenäoliselt on õpilased rohkem huvitatud õppimise eesmärgil kasutama arvuteid ka muuseumis. Arvatavasti muudab see õppimise nende jaoks huvitavamaks.

Lisateave

Muuseumis õppimine kooliõpetaja või muuseumipedagoogi juhendamisel. Kuna muuseumis võivad ka õpetajad õppimist korraldada, osutus autorile vajalikuks lastelt küsida, kas neile meeldiks muuseumis õppida oma õpetaja või muuseumipedagoogi juhendamisel. Vastanutest 65,2%-le meeldiks õppida muuseumis muuseumipedagoogi juhendamisel. Ülejäänud vastanutest õpiks meelsamini seelses keskkonnas koos oma õpetajaga. Õpetajate seas tehtud küsitlusest selgus, et ükski ei ole juhendanud õppimist muuseumis (Visnapuu,

2009). Seda põhjendati sellega, et muuseumipedagoog valdab eri teemasid paremini ning lastele oleks vaheldus koos teiste õpetajatega õppida; samas on mitmetes muuseumides õpetajatele tundide läbiviimiseks abistavad juhendmaterjalid (vt Geograafiline register, s.a.). Siiski võiks enne muuseumiskäiku ka lastelt uurida, kelle juhendamisel nad meelsamini uues keskkonnas õpiksid.

Koolitundide toimumine muuseumis. Kool peaks võimaldama õpikeskkonna laiendamist muuseumisse vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul (Konsa, Rattus, Tuubel & Vijand, 2012). Uurimusest ei selgu, kui tihti on muuseumides käidud, kuid paljude arvates võiks rohkem koolitunde seal toimuda. Eesti õpetajate seas korraldatud uurimustest selgus, et muuseumiskäigu probleemideks on transpordi-, raha- ja ajaprobleemid (Liivaoja, 2006; Visnapuu, 2009). Kuna muuseumipedagoogika võimaldab aineid lõimida, on oluline aja parema kasutamise nimel erinevate õppeainete õpetajate vaheline koostöö (Tuubel, 2011). Et õpilastel võimaldataks rohkem õppida muuseumikeskkonnas, oleks siinkohal soovitatav ka eri asutuste koostöö.

Lapsed võiksid saada käia muuseumides ja osaleda seal pakutavais formaalharidust toetavais programmides juba lasteaiast alates. On võimalik, et seeläbi kasvab nende huvi muuseumide vastu ning nad lähevad sinna õppima ka vabal ajal või pärast kooli lõpetamist. Olenemata vanusest, pakub muuseumide mitteformaalne haridus ehk muuseumipedagoogika võimalusi kõigile. Esile võiks tuua, et mitteformaalne õppimine võimaldab end arendada, hankida uusi oskusi, teadmisi ja kogemusi väljaspool tavapärast kooliharidust (Mitteformaalse õppimise voldik, s.a.). Seega on oluline, et kool, kasutades muuseumi õpikeskkonnana, kasvataks lastes tahtmise muuseumi tagasi minna ka väljaspool koolitunde.

Kokkuvõtteks

Muuseumi definitsioonidest nähtub, et seal tegeletakse erinevate valdkondadega. Nii Eestis kui ka mujal on muuseumide kasutatud õppimispaigana nende loomisest alates. Selles töös vaadeldi lähemalt muuseumide hariduslikku rolli ja muuseumis õppimist ning sellesse suhtumist. Uurimuse tulemustest selgus, et kõigile Põlva- ja Võrumaa 6. klasside õpilastele meeldib muuseumides käia ning nad suhtuvad positiivselt muuseumi kui õpikeskkonda. Õpilased peavad muuseumis õppimise ajal huvitavaks enamikku hindamiseks pakutuid tegevusi.

Magistritööst ilmnes, et õpikeskkonna laiendamisel muuseumisse on oluline arvestada laste huvidega. Seeläbi on õpetajal võimalus valida muuseumis pakutavatest programmidest

välja õpilaste jaoks meelepärasem või viia ise muuseumis tund läbi. Samas ootavad ka muuseumid, et õpetajad annaksid soovitusi haridusprogrammide koostamiseks, mis lähtuksid õppekavadest, et toetada formaalharidust. Magistritöö võiks olla abiks nii õpetajale kui ka muuseumipedagoogile, et muuseumiskäigud õpilastele veelgi meeldivamaks muuta. Samuti tutvustamaks tulevasele õpetajale, kes ei ole veel lastega muuseumis käinud, seal õppimise olemust ja võimalusi. Lisaks võiks töö aidata kaasa eri asutuste vahelisele kiiremale ja paremale koostööle, et õpilastel võimaldataks muuseumikeskkonnas õppida rohkem ja tasuta ning et muuseumide õppematerjalid oleksid õpetajatele kättesaadavad.

Ometi esinevad koostöö vallas samad probleemid, mis 2002. aastal. Kuigi muuseumiskäigud õppimise eesmärgil on õppekavva sisse toodud, ei teata endiselt, kuidas seda tagada. Kooliharidus on Eestis tasuta, seega peaks ka muuseumis õppimine lastele tasuta olema. Selleks tuleks toetada koole või muuseume, et nii Põlva- ja Võrumaa kui ka teiste väikemaakondade õpilastele võimaldataks käia näiteks Tallinna ja Tartu suuremates muuseumides. Uurimuse põhjal võib öelda, et õpilastel on huvi muuseumide vastu.

Käesoleva magistritöö üheks piiranguks võib pidada seda, et töö autor ei leidnud sarnast varasemat uuringut, millele küsimustiku koostamisel toetuda ning millega saadud tulemusi võrrelda. Teiseks puuduseks võiks pidada ankeedis olevaid kinniseid küsimusi, mis ei selgita õpilaste suhtumise põhjuseid. Samuti aitaks suhtumise uurimisele kaasa taustinfo, st kui tihti, koos kellega, mis eesmärgil ning missugustes muuseumides õpilased on käinud. Töö tugevuseks võib pidada esinduslikku valimit, mille korral sai teha üldistusi üldkogumi kohta. Tulevikus soovitatakse põhjalikumalt uurida, kuidas suhtuvad erinevas vanuses õpilased muuseumis õppimisse vahetult peale muuseumiskäiku. Samuti võiks uurimuse tulemustest lähtudes korraldada sarnase küsitluse teistes klassides. Uurida võiks eraldi ka poiste ja tüdrukute ning linna- ja maakoolide õpilaste suhtumist.

Tänuõnad

Töö autor tänab Annika Kruttot statistikanõustamise, Katrin Vaheoja keelelise korrektuuri ning Katrin Kaske ingliskeelse tõlke eest. Samuti tänab autor uuringus osalenud koole ja õpilasi.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Anderson, D., Lucas, B., & Ginns, I. S. (2003). Theoretical Perspectives on Learning in an Informal Setting. *Journal of Research in Science Teaching*, 40 (2), 177–199.
- Bamberger, Y., & Tal, T. (2008). Multiple Outcomes of Class Visits to Natural History Museums: The Students' View. *Journal of Science Education and Technology*, 17 (3), 274–284.
- Black, G. (2007). *The Engaging Museum: Developing Museums for Visitor Involvement*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Checkley, K. (1997). The First Seven...and the Eighth: A Conversation with Howard Gardner. *Educational Leadership*, 55 (1), 8–13.
- Eesti Muuseumide Infokeskus (2001). *ICOMi muuseumide eetikakoodeks*. Külastatud aadressil http://www.muuseum.ee/et/poliitika/icom_kutseeetika_k/.
- Eesti Muuseumide Infokeskus (2006). *21. sajandi Eesti muuseumid. Arengu põhisuunad 2006–2015*. Külastatud aadressil http://www.muuseum.ee/et/poliitika/eesti_muuseumipoliit/.
- Eesti muuseumilugu* (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.muuseum.ee/et/ajalugu/>.
- Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21“ heakskiitmine* (2005). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/940717>.
- Fisher, R. (2006). *Mõtlemismängud*. Tartu: AS Atlex.
- Froyland, M. (2005). *Mitmekülgsed kogemused arvukates tegevuspaikades = MIKAT teoreetiline raamistik muuseumipedagoogika jaoks*. Külastatud aadressil <http://www.kul.ee/index.php?path=0x1675&sona=Froyland>.
- Geograafiline register* (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.muuseum.ee/et/muuseumid/>.
- Griffin, J. (2004). Research on Students and Museums: Looking More Closely at the Students in School Groups. *Science Education*, 88 (1), 59–70.
- Haridusprogrammid koolidele ja lasteaedadele* (2011). Külastatud aadressil <http://linnamuuseum.tartu.ee/?m=5&page=5>.
- Haridusprogrammid* (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.polvatalurahvamuseum.ee/index.php?id=19>.
- Hein, G. E. (2005). *Learning in the Museum* (4rd ed.). London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Hooper-Greenhill, E. (1996). Education, communication and interpretation: towards a critical

- pedagogy in museums. In E. Hooper-Greenhill (Ed.), *The Educational Role of the Museum* (2nd ed., pp. 3–27). London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Hooper-Greenhill, E. (Ed.). (2010). *Museums and Education. Purpose, Pedagogy, Performance* (2nd ed.). London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Jensen, N. (1996). Children, teenagers and adults in museums: a developmental perspective. In E. Hooper-Greenhill (Ed.), *The Educational Role of the Museum* (2nd ed., pp. 110–117). London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Joassoone, D., & Peterson, E. (2011). *Video ja televisioon lõimitud keele- ja aineõppe toetajana. Põhikoolile ja gümnaasiumile*. Tartu: AS Atlex.
- Jõesoo, L. (2007). *Elamus kui õppimise võimalus*. Magistritöö: Tallinna Ülikool.
- Jõesoo, L., & Rohtla, S. (2004). Time Travels in Estonia – A Bridge between the Present and the Past. In E. Westergren (Ed.), *Holy Cow - This is great! Report from a Symposium on Historic Environment Education and Time Travels in Vimmerby, Sweden, November 2004* (pp. 69–77). Kalmar: Kalmar County Museum.
- Kaldaru, H. (Koost). (2006a). *Eesti muuseumikülastajate rahulolu-uuring 2006*. Külastatud aadressil <http://www.puhkaeestis.ee/et/eesti-turismiarenduskeskus/spetsialistile/turismistatistika>.
- Kaldaru, H. (Koost). (2006b). *Muuseumitöötajate arvamusuuring*. Külastatud aadressil <http://www.puhkaeestis.ee/et/eesti-turismiarenduskeskus/spetsialistile/turismistatistika>.
- Kelly, L., Main, S., Dockett, S., Perry, B., & Heinrich, S. (2006). *Listening to young children's voices in museum spaces*. Paper presented at the Annual Meeting of the Australian Association for Research in Education. Adelaide.
- Konsa, M., Rattus, K., Tuubel, V., & Vijand, L. (2012). Esemed jutustavad lugusid. H. Harro-Loit & M. Tasa (Toim), *Õpetaja kui kultuurimälu vahendaja* (lk 99–114). Tartu: Trükikoda Iloprint.
- Krull, E. (2000). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kultuuriministeerium (2006). *Elanikkonna kultuuritarbimise uuring 2006*. Külastatud aadressil <http://www.kul.ee/index.php?path=0x3x917>.
- Kõiva, M. (2006). Kas ikka veel tolmunud ruum? Muutustest muuseumikultuuris. *Akadeemia*, 7 (208), 1588–1606.
- Lasky, D. (2009). *Learning from Objects: A Future for 21st Century Urban Arts Education*. Retrieved from <http://www.urbanedjournal.org/archive/volume-6-issue-2-fall-2009>.

- Liivaoja, Ü. (2006). *Muuseumipedagoogide tööst Eestis*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Lorenz, B. (2009). *Eesti õpilaste PISA 2009 IKT-alased küsimuste vastused vihjavad kasutamata ressurssidele koolides*. Külastatud aadressil <http://uuringud.ekk.edu.ee/>.
- Mackety, D.M., & Applegate, B. (2003). *Museum Learning Environments: Teachers' Preferences*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Chicago, IL.
- Mitteformaalse õppimise voldik* (s.a.). Sihtasutus Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo.
- Muuseumiseadus* (1996). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/742417>.
- Muuseumiõpe* (2012). Külastatud aadressil http://www.ekm.ee/kumu.php?id=744&p_id=41.
- Mäng ja kool* (2011). Külastatud aadressil <http://linnamuseum.tartu.ee/?m=1&page=26>.
- Nine to Nineteen. Youth in Museums and Libraries: A Practitioner's Guide* (2008). United States of America: Institute of Museum and Library Services.
- Pedast Saar, T. (2008). *Õpi- ja õpetamistegevused*. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Põhikooli riiklik õppekava* (2010). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13273133>.
- Raisma, M. (2007). Muuseumi piirid kaasaegsel mälumaastikul. *Muuseum*, 22 (2), 8–14.
- Raisma, M. (2008). Muuseumikvaliteet. Võistlus Euroopa parima muuseumi tiitlile. *Muuseum*, 24 (2), 12–18.
- Raisma, M. (2009a). Muuseumi mõte: Eesti muuseumide identiteedimuutustest 19.–20. sajandil. *Akadeemia*, 4, 774–796.
- Raisma, M. (2009b). Pärand ja perestroika. Muutused muuseumides 1980. aastate lõpul–1990. aastate alguses. A. Randla (Koost), *Kunstiteaduslikke uurimusi* (lk 99–121). Tallinn: Eesti Kunstiteadlaste Ühing.
- Raisma, M. (Koost). (2010). *Muuseumiraamat. The Museum Book*. Tallinn: Aktaprint.
- Salumaa, T., Talvik, M., & Saarniit, A. (2006). *Aktiivõppe meetodid II*. Tallinn: Merlecons ja Ko OÜ.
- Siiner, T. (2000). Muuseumipedagoogikast. I. Rüütel (Toim), *Pärimus pärijaile* (lk 94–99). Põltsamaa: Vali Press.
- Talboys, G. K. (2011). *Museum Educator's Handbook* (3rd ed.). England: Ashgate Publishing Limited.
- Tasuta leiva- ja võiprogramm* (2012). Külastatud aadressil <http://epm.ee/tasuta-leiva-ja-voiprogramm/>.
- Temaatilised programmid* (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.erm.ee/et/Opi/temaatilised->

programmid.

- Tuubel, V. (2002a). Haridustegevus muuseumis – muuseumipedagoogika. *Muuseum*, 13 (2), 9–11.
- Tuubel, V. (2002b). *Muuseumi ja kooli koostöömudelid*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Tuubel, V. (2011). Muuseumipedagoogika ja ajalooõpetus. M. Oja (Toim), *Põhikooli valdkonnaraamat SOTSIAALAINED*. Külastatud aadressil http://www.oppekava.ee/index.php/P%C3%B5hikooli_valdkonnaraamatud.
- Tuubel, V., Puistaja, T., & Värvi, M. (2000). Lapsed Eesti Rahva Muuseumis. I. Rüütel (Toim), *Pärimus pärijaile* (lk 100–112). Põltsamaa: Vali Press.
- Visnapuu, K. (2009). *Muuseumipedagoogika võimalused formaalhariduse toetajana*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- Visnapuu, K. (2011). *Muuseumikeskkonna mõju täiskasvanu kogemustele ja õppimisele*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Westergren, E. (2004). Holy Cow – This is Great! Historic Environment Education and Time Travels, How did it all start? In E. Westergren (Ed.), *Holy Cow - This is great! Report from a Symposium on Historic Environment Education and Time Travels in Vimmerby, Sweden, November 2004* (pp 22–32). Kalmar: Kalmar County Museum.
- Westergren, E. (2006). *7 steps towards in-depth teaching in historic environments. Time Traveling as an educational method*. Retrieved from http://www.bridgingages.com/2/1.0.2.0/6/7_steps.pdf.

Lisa 1

Hea 6. klassi õpilane!

Olen Tartu Ülikooli 5. kursuse üliõpilane Kristel Unt. Kirjutan oma lõputööd teemal „Põlva-ja Võrumaa 6. klasside õpilaste suhtumine muuseumiskäikudesse ja muuseumis õppimisse“.

Küsimustiku täitmisega saad Sa aidata kaasa sellele, et tulevikus oleks muuseumides õppimine veelgi rõõmupakkuvam. Materjale kasutan anonüümselt ja vaid selle töö piires. Küsimustiku täitmine võtab Sul aega umbes 10 minutit.

Heatujulist täitmist!

Ette tänades Kristel Unt (info Kristel.Unt@mail.ee)

Palun loe küsimus hoolikalt läbi ja vali enda jaoks sobivaim vastusevariant!

1. Kas Sa oled **käinud muuseumis**? Palun tõmba ring ümber enda jaoks sobiva vastusevariandi ees olevale punktile.

- jah
- ei

2. Kas Sulle **meeldib muuseumides käia**? Palun tõmba ring ümber enda jaoks sobiva vastusevariandi ees olevale numbrile.

- 5 väga meeldib
- 4 pigem meeldib
- 3 nii ja naa
- 2 pigem ei meeldi
- 1 ei meeldi üldse

3. Kuivõrd Sulle **meeldib, et muuseumi kasutatakse õppimispaigana**? Palun tõmba ring ümber enda jaoks sobiva vastusevariandi ees olevale numbrile.

- 5 väga meeldib
- 4 pigem meeldib
- 3 nii ja naa
- 2 pigem ei meeldi
- 1 ei meeldi üldse

4. Kas Sinu **arvates** võiks rohkem **koolitunde muuseumis toimuda**? Palun tõmba ring ümber enda jaoks sobiva vastusevariandi ees olevale numbrile.

- 5 jah
- 4 pigem jah
- 3 nii ja naa
- 2 pigem ei
- 1 ei

5. Kas Sulle **meeldib muuseumis õppida muuseumiõpetaja või oma õpetaja juhendamisel**? Palun tõmba ring ümber enda jaoks sobiva vastusevariandi ees olevale punktile.

- muuseumi õpetaja juhendamisel
- oma õpetaja juhendamisel

6. Kui võrd **huvitavad** on Sinu arvates järgmised **tegevused** muuseumis õppimise ajal? Palun tee **rist** enda jaoks sobivasse kastikesse. Palun tee kindlasti **igasse ritta** üks rist.

Tegevus:	Väga huvitav 4	Küllaltki huvitav 3	Pigem ei ole huvitav 2	Ei ole huvitav 1	Ei oska hinnangut anda
Ekskursioon muuseumis					
Muuseumis olevate esemete, fotode, kaartide jms vaatamine					
Esemete vaatamise ajal ka nendega tegutsemine (näiteks kätte võtta, selga proovida)					
Õppematerjalide kasutamine muuseumis (näiteks muuseumi töölehe või töövihiku täitmine)					
Iseseisvalt muuseumis õppimine (näiteks näituse vaatamise põhjal töölehe täitmine)					
Koostöö kaaslas(t)ega (näiteks paaristöö töölehe täitmise ajal või rühmatöö muuseumis)					
Õppimine mängu kaudu (näiteks lauamängud)					
Rollimängud muuseumis (näiteks palutakse õpilastel mängida vana aja talu erinevaid pereliikmeid)					
Muuseumi töötoas tegutsemine (näiteks joonistamine, värvimine, meisterdamine)					
Muuseumi ümbruses (õues) tegutsemine					
Ajalooliste filmilõikude vaatamine					
Arvuti kasutamine muuseumis (näiteks lisainfo otsimiseks ja muuseumimängude mängimiseks)					

Aitäh Sulle küsimustiku täitmise eest! Olid mulle suureks abiks! ☺